

ПРИДЕСНЯНСЬКА КНИЖКОВА ПОЛИЦЯ

ДО ВИВЧЕННЯ НЕМАРКСИСТСЬКИХ ТЕОРІЙ КООПЕРАТИВНОГО РУХУ В УКРАЇНІ

Дослідження видатних російських та українських вчених О. Чаянова, М. Тугана-Барановського, О. Анциферова, Л. Хінчука та інших, котрі стали відомими організаторами кооперації до подій 1917 р., сьогодні мають неабиякий інтерес. У наш час, коли в Україні відбувається процес формування ринкової економіки, посилюється роль кооперативних структур в системі державних економічних відносин.

Ось чому вивчення цієї проблеми є одним з пріоритетних напрямків української історичної науки. Перший крок у цій справі зробив кандидат історичних наук, доцент ЧДП ім. Т. Г. Шевченка В. М. Половець. Його монографія «**КООПЕРАТИВНИЙ РУХ В ЛІВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ (1861—1917 рр.)**», видана в Чернігові 1996 р., являє значний інтерес не лише для дослідників цього питання в Україні, а й для тих, хто вивчає минувшину Чернігівщини. Розділ «Джерела та історіографія проблеми» повідомляє, що одним з перших засновників позиково-ощадного товариства в Сокиринцях на Срібнянщині був Григорій Галаган, а конкретна адреса фондів Чернігівського державного архіву сприятиме подальшому вивченню економічного стану нашого краю до жовтня 1917 р.

Автор вперше вводить у науковий обіг дані про земські статистичні описи, обстеження та звіти кооперативних організацій, котрі мали місце і на Чернігівщині.

В інших розділах зацікавлений читач знайде історичний матеріал про формування та особливості розвитку кооперативного руху на Чернігівщині: товариства споживачів, ощадно-позикові товариства тощо. І це також вперше.

Для тих, хто вивчає роль Чернігівського земства в економічному розвитку краю, розділ «Земство і кооперація» є особливо привабливим. Автор показує, як «з метою поширення кооперативних ідей», земство Чернігівської губернії активно запроваджувало «видання та розповсюдження брошур, листівок, плакатів та календарів-довідників», організовувало «читання лекцій та проведення бесід з питань місцевого господарювання та кооперації». Оскільки коштів і сил у земства бракувало, воно спиралося на місцеву ініціативу та самодіяльність.

У розділі «Ставлення держави до кооперації» автором монографії проаналізовано архівні документи та матеріали, наукові публікації в часописах, що дає підстави стверджувати: і на Чернігівщині провідниками і фундаторами кооперативного руху були передова інтелігенція,

представники владних структур, земства та урядові особи. Проте з початком першої світової війни в кооперативному русі почали активно діяти представники політичних партій, котрі намагалися всілякими засобами штовхнути кооперацію на шлях політичної боротьби. На підтвердження цієї тези В. М. Половець вперше наводить документи Чернігівського жандармського управління, які зберігаються в Центральному державному історичному архіві України в місті Києві.

Важливо, що автор монографії «Кооперативний рух в Лівобережній Україні (1861—1917 рр.)» приділив значну увагу бібліографії з даного питання. Біля 200 літературних та архівних джерел, використаних В. М. Половцем, в майбутньому можуть скласти науково-допоміжний покажчик за темою монографії, яка відкриває шлях наступним дослідникам.

Бо проблема кооперативного руху в Україні дійсно багатопланова малодосліджена і цікава.

Людмила СТУДЬОНОВА

«СКАРБНИЦЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

Таку назву має збірка матеріалів ювілейної наукової конференції, присвячена 100-річчю Чернігівського історичного музею ім. В. В. Тарновського. У книзі подаються поновлені документи з історії музею українських старожитностей, розкриваються багатющі фонди та зібрання музею, висвітлюються маловідомі сторінки історії музейної справи на Чернігівщині. Низка розвідок присвячена найбільш цікавим експонатам і колекціям, що зберігаються у музейних закладах краю.

Початок розвитку музейної справи на Чернігівщині відноситься до 1895 року, коли Чернігівський губернатор Є. К. Андрієвський розгорнув активну роботу по створенню архівної комісії, яка повинна була мати при собі архів, бібліотеку та історичний музей. Справа набула широкого розголосу в губернії. Офіційною датою відкриття губернської вченої архівної комісії та історичного музею вважається 14 листопада (за старим стилем) 1896 року, про що оголосили «Черниговские губернские ведомости».

Сьогодні Чернігівський історичний музей є крупним музеєм-закладом, який збирає, зберігає, вивчає і популяризує пам'ятки матеріальної і духовної культури українського народу, досліджує історію рідного краю, веде велику науково-дослідну роботу, виконує функції обласного методичного центру з проблем музеєзнавства і охорони нерухомих пам'яток історії, археології, монументального мистецтва. Фонди музею нараховують понад 150 тис. одиниць збереження. Щорічно він приймає 150 тис. відвідувачів, обслуговує значну кількість дослідників, краєзнавців.

Серед авторів збірки прицівники музею А. І. Неділя, С. О. Половникова, І. М. Ситий, В. В. Зайченко, В. Г. Мудрицька, Л. О. Майборода та ін. Дуже цікаві матеріали подаються у розвідках співробітників Чернігівського літературно-меморіального музею М. М. Коцюбинського М. І. Москаленко «М. М. Коцюбинський і музей українських старожитностей В. В. Тарновського» та Л. І. Зеленської «Спогади Ганни Барвінок про В. В. Тарновського та його музей (із епістолярної спадщини письменниці)».

Багато матеріалів на конференцію представили науковці ЧДП ім. Т. Г. Шевченка. Це — розвідки В. В. Ткаченка «Музеї Чернігівщини в історико-краєзнавчому русі 20—30-х років», О. Б. Коваленка та В. В. Ткаченка «Нововиявлені документи з історії музею українських